

YUMUŞAK GÜÇ KAYNAĞI OLARAK KÜLTÜR

“Yumuşak güç” terimi, 1990 yılında Joseph Nye tarafından, Soğuk Savaş’ın sona ermesi bağlamında Amerikan jeopolitiğinin gelişimini tanımlamak için bir strateji olarak ortaya atıldı. Bu stratejiyle uzmanlar, uluslararası ilişkilerde ülkeler lehine olumlu imaj oluşturacak sempati araçları yaratmayı amaçlamıştır.

Dünya siyasetinde gündemi şekillendirme arzusu hala var olmakla birlikte, küresel ölçekte askeri güç ve siyasi baskı çekiciliğini hızla yitirdiği için yeni yöntemlerin devreye sokulması gerekiyordu. Yumuşak güç kavramının özünü, devletlerin dış politikada hedeflerine ulaşmak için kullandıkları cazip ve ikna edici yöntemler oluşturmaktadır. Yumuşak güç kavramını Nye, “birinin istediği sonucu elde etmek için başkalarının davranışını etkileme” yeteneği olarak ifade etmiştir. Nye, bu sürecin, “insanları zorlamaktan çok onları birlikte tuttuğuna” inanmıştır.

Soğuk Savaş’ın sona ermesinden sonraki on yıllar içinde dünya, büyük ölçüde küreselleşmenin etkisi altında çok daha bütünleşmiş, birleşmiş ve liberal düşüncelerin etkisi altında daha demokratik hale gelmiştir. Zorlama ve tehditlerin bir reddetme sonucuna neden olma olasılığı, her zaman daha yüksektir. Artan ekonomik işbirliği, sivil toplumun önemli ölçüde büyümesine, Birleşmiş Milletler’in (BM) yardımı ve desteğiyle, istisnasız dünyanın tüm bölgelerinde sürdürülebilir güvenlik ve kalkınmanın önem kazanmasına yol açmıştır. Yumuşak güç, sert güçten çok daha geçerli bir seçenek gibi görünmeye başlamıştır.

Yumuşak güç bağlamında kültür, “toplum için anlam yaratan bir dizi uygulama” olarak tanımlanır. Bu, kitlesel eğlence pazarlarını hedefleyen edebiyat, sanat, televizyon, film ve müzik gibi yüksek kültürü içerir. Yumuşak gücün etkisi altında dünyanın daha insancıl, pozitif ve şiddetten arınmış olduğu fikri son derece çekici görünmektedir. Ama doğru mu? Örneğin sanat, ülkeler ve halklar arasında karşılıklı anlayışı teşvik ederek köprüler kurabilir ve karşılıklı anlayışı teşvik ederek, ayrımların üstesinden gelmeye, saygı yaratmaya ve insanların düşünme ve davranış biçimlerini değiştirmeye yardımcı olabilir. Ancak, bu durum farklı toplulukların temsilcilerinin endişe duydukları bir sorunu tam bir yanıt olamamaktadır. Güçlü bir şekilde desteklenen ve tanıtılan sanat, diğer yerel sanat biçimlerine yer bırakıyor mu, yoksa profesyonelce yaratılmış mükemmel çekiciliği ve tüm gücüyle onları bastırıyor mu? Tartışılması gereken bir diğer konu da, yumuşak gücün etkinliğinin ölçülebilme imkanidir.

Verimlilik ve aynı zamanda sert güç kaynakları genellikle daha belirgin görünüyor. Bu nedenle J. Nye’nin yumuşak gücün üç ana unsuru olarak belirlediği politik değerler, kültür ve dış politika gibi sosyal ve insani parametrelerden daha etkilidir. Bu stratejinin etkinliğini “Softpower30” projesi çerçevesinde test etmek, uluslararası anketlerden elde edilen verilere dayalı olarak altı alt endeks için 75’ten fazla gösterge kullanılarak bir endeks geliştirilmiştir. Araştırma projesi, dünyanın önde gelen ülkelerinin yumuşak güç kaynaklarını ölçme ve karşılaştırma olanaklarını analiz etmeyi amaçlamıştır.

Bu araştırma için seçilen kültürel çekiciliğin göstergeleri şu şekildedir; gelen toplam turist sayısı, turist başına ortalama harcama, büyük film festivallerinde gösterilen film sayısı, ülkedeki yabancı muhabir sayısı, UNESCO Dünya Miras Listesi’ndeki yer sayısı, dünyanın en iyi 100 müzesinin yıllık ziyaretçi sayısı, müzik piyasasının büyüklüğü, yabancı ülkelerdeki ilk 10 albüm arasına girme sayısı, Olimpiyat madalyaları, FIFA Uluslararası Olimpiyat Komitesi derecesi (erkekler), ulusal havayolu şirketinin kalitesi, Michelin yıldızlı restoranlar ve Power Language Index (beş temel fırsatı ölçmek için 20 gösterge kullanarak dillerin etkisini ve erişimini değerlendirmenin sistematik bir yolu). Tüm bu bilgiler BM Dünya Turizm Örgütü, Dünya Bankası, UNESCO İstatistikleri ve diğer uluslararası kaynaklardan toplanmaktadır. Endekse ilgili uluslararası anket, yaş, cinsiyet ve bölge temsili sağlanarak dünya genelinde yapılmaktadır.

En son yapılan 2019 anketine göre, kültürel çekicilik açısından ilk beş ülke arasında Fransa, İngiltere, Almanya, İsviçre ve ABD yer almaktadır. Analistler, birkaç yıllık proje uygulamasına ilişkin verilere dayanarak, yumuşak gücün yayılmasına eşlik eden eğilimlere, yani güç merkezinin Batı’dan Doğu’ya ve devletlerden devlet dışı aktörlere kademeli olarak kaymasına dikkat çekmektedir. Ayrıca, uluslararası ağların olağanüstü yayılma hızı, kullanılabilirliği ve artan etkisi, küresel ilişkilerin giderek daha görünür bir olgusu haline gelmektedir.

Bununla birlikte, dünya düzeninin istikrarsız yapısı bağlamında uzmanlar, yumuşak gücün dünyanın stratejik gelişimi için koşulsuz en iyi alternatif olarak kabul edilmesine karşı uyarılmaktadır. Uzmanlar arasında, ülkelerin, etki açısından tam potansiyellerini gerçekleştirebilmeleri için, yumuşak ve sert güç ya da “akıllı güç” arasında “altın bir ortalama” oluşturma

ihtiyacı konusunda, son yıllarda artan bir görüş birliği bulunmaktadır.

Kazakistan politika yapımcıları, dış dünyayı etkilemek istiyorlarsa, stratejilerini nesnel faktörlere dayanarak geliştirmek için ülkenin yumuşak güç kaynakları veya varlıklarını gözden geçirmeleri gerekir. Tasarım, planlama, iyi yönetim, kamu diplomasisi, finansal araçlar, maddi ve manevi varlıkların ve eserlerin mevcudiyeti gibi tüm bu kaynaklar, uluslararası ilişkiler ve dış politika sistemindeki yumuşak güç alanları ve ilişkilerini inşa etmek için kullanılabilir.

Projede belirtilen göstergeleri göz önünde bulundurursak, bunlardan ilki ülkeyi ziyaret eden toplam turist sayısıdır. Günümüzde durum şu şekildedir; BM Dünya Turizm Örgütü’ne (BMDTÖ) dayanarak hazırlanan “bağımsız” raporlara göre, Kazakistan, dünyanın en hızlı büyüyen turizm yerleri listesinde 20. sıradadır. BMDTÖ’ye göre, 2019 yılında Kazakistan’daki turist sayısı %10 artarak 979.781 kişiye ulaştı. Ziyaretçilerin ana kaynağı, toplam turizm gelirinin %70,6’sını ve gelenlerin %91,7’sini oluşturan eski Sovyet ülkeleri vatandaşlarından oluşmaktadır. Diğer ülkelerden gelen ziyaretçiler, %29,4’lük turizm geliri ile sadece %8,3 civarında kalmıştır. Buna mukabil iç turizm oranları daha yüksek seyretmektedir.

UNESCO listesinde iki kültürel, bir doğal ve sekiz tarihi yer bulunurken, UNESCO Geçici Listesi’nde (Büyük İpek Yolu’nun Seyhun bölümünde yer alan) 13 kültürel ve tarihi yer bulunmaktadır. 2019’da Kazak film stüdyosunda 25 film çekildi. 124 uluslararası film festivalinde 43 film yer aldı ve, 43 ödül kazanıldı (biri A Sınıfı festivalin Grand Prix’si olmak üzere üç Grand Prix).

FIFA Kazakistan’a 1142 puanla 122. sırayı verirken, 2018 Olimpiyat Oyunları sonuçlarına göre, Pyeongchang’da I bronz madalya ile daha mütevazı bir başarı kazanılmıştır. Air Astana, ulusal havayolu şirketi, son sekiz yıldır World Airlines’da “Orta Asya ve Hindistan’ın En İyi Havayolu” kategorisinde yer almaktadır. Müzik piyasası hakkında veri bulunmazken, Kazakistan’daki hiçbir müze dünyanın en iyi 100 müzesi listesinde yer almamakta olup, Michelin yıldızlı bir restoran da mevcut değildir.

Oyleyse, Kazakistan’ın kaynaklarını kültürel etkinin parametrelerine göre değerlendirirsek, müzikal gelişimin göze çarpan başarılarının uluslararası müzik alanına girmesine rağmen (Dimaş Kudaybergen, Danelya Tuleşova ve diğerleri), tüm kültürel varlıklar, önümüzdeki birkaç yıl içinde uluslararası arenada yumuşak ve akıllı gücün aktörleri olmamıza izin veremez.

Politika, Dış İlişkiler ve Güvenlik

- Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Comart Tokayev, Rusya, Özbekistan ve Tacikistan Cumhurbaşkanları ile telefon görüşmeleri yaptı. Vladimir Putin ile görüşmesi sırasında, stratejik ortaklık ve müttefiklik ruhu içerisinde devam eden olumlu ve dinamik ikili ilişkilerden söz etti. Şevket Mirziyoyev ile görüşmesinde, Kazakistan ve Özbekistan arasında derinleşen stratejik işbirliği sürecinden duyduğu memnuniyeti dile getiren Tokayev, İmamali Rahman'la ise Tacikistan'la gelişen olumlu ilişkileri değerlendirdi. Cumhurbaşkanı Tokayev, yaptığı görüşmelerde tüm Cumhurbaşkanlarına yeni yıl dileklerini de paylaştı (KazTAG, 31.12.2020).
- Kırgızistan Dışişleri Bakanı Ruslan Kazakbayev, Azerbaycanlı mevkidaşı Ceyhun Bayramov ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Görüşme sırasında Bayramov, Dağlık Karabağ konusunda yaşanan son gelişmeler hakkında bilgiler verirken, Kazakbayev Kırgızistan'da yaklaşan erken Cumhurbaşkanlığı seçimleri ve referandum üzerine işaretlerde bulundu. Taraflar Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in Kırgızistan'a resmi ziyaretinin planlanması ve Bişkek'te açılması amaçlanan Aliyev orta okulu ile Azerbaycan ve Kırgızistan Dostluk Parkı'nın inşaa sürecini görüştü (Kabar, 29.12.2020).
- Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov Türk mevkidaşı Mevlüt Çavuşoğlu ile bir toplantı gerçekleştirdi. Görüşmenin ardından yaptığı açıklamada Lavrov, Batı'nın uyguladığı ambargoların Rusya ve Türkiye arasındaki ilişkilere hiçbir etkisinin olmadığını ifade etti. Buna ek olarak iki ülke arasındaki ilişkilerin Batının tek tarafı uyguladığı ambargolardan daha önce stratejik önem kazanmaya başladığını belirtti. Zira, iki ülkenin de kendi bağımsız çıkarları doğrultusunda dış politikalarını yürüttüklerini ve iki ülkenin çıkarlarına yönelik atımlarını da koordine ettiklerini dile getirdi (TASS, 29.12.2020).
- Sayasat.kg haber ajansının yaptığı bir anketin sonucuna göre katılımçıların %67.3'ü Kırgızistan'da Başkanlık tipi yönetimi desteklerken, bu oran Parlamenter sistem için sadece %18.9 çıktı. Katılımcıların %80.5'i, 10 Ocak 2021'de düzenlenecek olan Başkanlık seçimleri ve referandum katılım sağlayacaklarını açıkladı. Katılanların %4.6'lık bir kısmı ise seçimlerde oy kullanmayacaklarını ifade etti (Kabar.kg, 29.12.2020).
- Tacikistan Dışişleri Birinci Bakan Yardımcısı Kusrav Noziri, Çin Dışişleri Bakanlığı'nın Dış Güvenlik İşleri Özel Temsilcisi Ceng Guoping ile çevrimiçi bir toplantı düzenledi. Taraflar, güvenlik alanında iki ülke arasındaki güncel işbirliği konularını ele alarak, bölgesel güvenlik konularında görüş alışverişinde bulundular. Görüşmede ayrıca, Tacikistan ile Çin arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin güçlendirilmesi gerektiği hususu vurgulandı (Avesta.tj, 29.12.2020).
- Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev, Rusya Cumhurbaşkanı Vladimir Putin ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. 2020 yılını gözden geçiren liderler, ikili işbirliğinin mevcut durumundan duydukları memnuniyeti dile getirdiler. Görüşmede, Özbekistan'ın 2020'de Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) dönem başkanlığındaki başarısı övülerek, yakın zamanda Avrasya Ekonomik Birliği'nde elde ettiği gözlemci statüsü nedeniyle Özbek tarafı tebrik edildi. Taraflar, Rusya ile Özbekistan arasındaki işbirliğini ve stratejik ortaklığı daha da güçlendirme arzularını yineledi (Vz.ru, 30.12.2020).

Ekonomi, Finans ve Enerji

- Avrasya Kalkınma Bankası uzmanlarının açıklamasına göre Kazakistan'ın ekonomisinin kriz öncesi konumuna dönebilmesinin birkaç yıl içinde gerçekleşebileceği bildirildi. Bununla birlikte, ülkenin gayrisafi yurtiçi hasılasının (GSYİH) önümüzdeki yıl içerisinde %4.4 büyüyeceği tahmin edilmekte olup bu oran Avrasya Ekonomik Birliği içerisindeki en yüksek seviyedir. Kazakistan'ın krizle mücadele uygulamalarının tutarı GSYİH'sinin %9'una denk gelen 14.2 milyar doları bulmuştur. Aynı zamanda Kazakistan'ın borçları da artmakta olup, en büyük kredi 1 milyar dolar ile Asya Kalkınma Bankası'ndan alınmıştır (Qazaq TV, 30.12.2020).
- Salgın, Rusya'nın enerji sektörünün üretim ve ihracatını olumsuz yönde etkiledi. Küresel petrol piyasasının istikrarına ilişkin OPEC+ anlaşması da üretim göstergelerini etkiledi. Son verilere göre, 2020'de ülkenin petrol ve doğalgaz kondensatı üretimi %8.6 düşüşle 512.7 milyon tona geriledi. Aynı yıl Rusya'nın petrol ihracatı %12.7, yerli petrol arzı ise %5.2 azaldı. Diğer yandan benzin üretimi de beklenden düşük gerçekleşerek %4.5 azaldı (TASS, 02.01.2021).
- Beyaz Rusya'nın, 2020'nin ilk 11 ayında artan borçlanmasını, yüksek oranda dış borca neden oldu. Ülkenin, Aralık ayı itibarıyla borç miktarı, 18.2 milyar dolara ulaşarak sene başından bu yana 1 milyar dolar (%5.9) daha fazla artış gösterdi. Rapor edilen dönem içerisinde Beyaz Rusya 2.6 milyar dolar kredi çekmeyi başarırken, Rusya ana kreditor ülke olmuştur. Rus hükümeti ve bankaları tarafından tahsis edilen 541 milyon doları yanı sıra, Avrasya İstikrar ve Kalkınma Fonu aracılığı ile de Beyaz Rusya'ya 500 milyon dolar aktarılmıştır (BelTA, 31.12.2020).
- Özbekistan Başbakan Yardımcısı Camşid Kuçkarova'nın yaptığı açıklamaya göre Özbekistan hükümeti, Coca-Cola Bottlers Uzbekistan A.Ş.'deki hissesini satmayı planlamaktadır. Devletin, şirketin kuruluş sermayesindeki payı %57.11'e denk gelmektedir. Söz konusu planın açıklanmasından ardından Rothschild firması tarafından toplanan üç teklif hükümete bildirildi. Satış ihale usulü gerçekleştirilecektir. Özbekistan hükümeti 2021'de 83 büyük işletmeyi özelleştirerek ekonomideki payını azaltmayı planlamaktadır (KUN.ÜZ, 31.12.2020).
- Azerbaycan, 2020 yılının ilk 11 ayı boyunca 1.1 milyon tondan fazla meyve ve çilek üretti. Söz konusu üretim hacmi, geçen yılın aynı dönemine göre %4.2 artış göstermiştir. Azerbaycan, aynı zamanda, 2020'nin ilk 10 ayı boyunca 242.4 milyon ton yaş meyve ithal etti. Belirtilen rakam geçen yılın aynı dönemine göre %6.4 daha düşük gerçekleşmiştir. Diğer taraftan, yaş sebze ithalatı ise %4.1 artarak, 188 bin tona ulaştı (AzerNews, 03.01.2021).
- Ukrayna Ekonomik Kalkınma, Ticaret ve Tarım Bakan Yardımcısı Taras Çačka, yaptığı açıklamada ülkenin İngiltere ve İsrail ile yaptığı ikili serbest ticaret anlaşmasının, 1 Ocak 2021'den itibaren yürürlüğe gireceğini bildirdi. Söz konusu anlaşmanın, 2020'nin ilk 9 ayında 1 milyar doları aşan ikili ticaret dengesi ve yapısını iyileştirmesi beklenmektedir. Anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle İsrail, Ukrayna'nın sanayi ve tarımsal ürünlerinin ithalat vergilerinde sırasıyla %80 ve %9 oranında indirim yapacaktır (Ukrinform, 30.12.2020).

Toplum ve Kültür

- Kazakistan Dışişleri Bakanı Muhtar Tileuberdi, Türk Akademisi Başkanı Darhan Kıdıralı ile yaptığı görüşmede, Türk Akademisi ile işbirliği imkanlarını değerlendirdi. Kıdıralı, Türk Akademisi'nin kurumsallaşmasında Kazakistan Dışişleri Bakanlığı'nın oynadığı önemli rolden bahsetti. Bakan Tileuberdi, Akademi Başkanı'na ikili işbirliği alanındaki çalışmalarından dolayı başarılar dileyerek, Darhan Kıdıralı'ye Birinci Sınıf Diplomatik Danışman unvanını takdim etti (Twesco.org, 29.12.2020).
- Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Türk Konseyi Başkanı Bağdat Amreyev'i ve Teşkilat Başkan Yardımcısı Ömer Kocaman'ı Ankara'da kabul etti. Taraflar "Türk Dünyası 2040 Vizyonu" ve "Türk Konseyi 2020-2025 Stratejisi" konularını görüştü. Toplantı sırasında Bakan Çavuşoğlu, Türkiye'nin Türk Konseyi'ne verdiği katkılarını artarak devam edeceğini bildirdi (Twesco.org, 30.12.2020).
- Kazakistan Dijital Kalkınma, İnovasyon ve Havaçılık Sanayi Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (BMKP) ile dijitalleşme, kamu hizmeti sunumu ve yenilik alanlarında işbirliği yapma niyet beyannamesini imzaladı. BMKP, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve Gündem 2030'da belirtilen Kazakistan'daki dijital dönüşümü hızlandıracak Yeniden Yapılandırma ve Dijital Dönüşüm Merkezi'ne 200.000 dolarlık hibe ayırmayı planlamaktadır. Dijital dönüşümü desteklemek, ülkelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmak, BMKP'nin iyileştirme teklifinin temel araçlarından (Kabar.kg, 29.12.2020).
- Türkmenistan Dışişleri Bakanlığı'na bağlı Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nde, Türkmenistan Kadınlar Birliği Merkez Konseyi üyeleri, Birleşmiş Milletler (BM) Orta Asya Genel Sekreteri Özel Temsilcisi, BM Önceyici Diploması Orta Asya Bölgesel Merkezi Başkanı Natalia German'ın katılımı ile bir yuvarlak masa toplantısı düzenlendi. Katılımcılar, Orta Asya'da demokrasinin pekiştirilmesinde kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının genişletilmesi konularını görüştü. Toplantıda, uluslararası kuruluşlarla temasların ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayan politikaların daha da güçlendirilmesi gerekliliği dile getirildi (Turkmenportal.com, 28.12.2020).
- Türkiye Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın açıkladığı rakamlara göre 2020'nin ilk 11 ayında Türkiye'yi ziyaret eden turist sayısı 14.4 milyon kişiye ulaştı. Bu sayı 2019 Ocak-Kasım ayına göre %71,95 daha düşük gerçekleşmiştir. Türkiye'yi ziyaret eden ülkeler sıralamasında en fazla turist %16.94 ile Rusya olurken, bunu sırasıyla Bulgaristan (%9.48) ve Almanya (%8.91) takip etmiştir. İstanbul, yabancı ziyaretçilerin yaklaşık 4,6 milyonunun (%38.2) ilgisini çekerek en popüler turizm merkezi olma konumunu korudu (ftnews.com, 28.12.2020).
- Ukrayna, COVID-19'a karşı Çin'in CoronaVac aşısından yaklaşık iki milyon doz satın almaya karar verdi. Toplamda, 1.913.316 doz aşı, doz başına 504 Grivna'dan (18 dolar) satın alınacak. 700.000 dozluk aşının ilk partisi, Çin ve diğer ülkelerin ilgili kuruluşları tarafından tescil edilir edilmez Ukrayna'ya teslim edilecek. Aşı, sağlık çalışanlarından başlayarak ücretsiz yapılacaktır (Ndtv.com, 31.12.2020).